

**Raport dotyczący wykonania
Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów
Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Pile
na lata 2022-2025
za rok 2023**

Pila, maj 2024 r.

WPROWADZENIE

Art. 7 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym nakłada na samorzady gmin realizację zadań z zakresu ochrony zdrowia, natomiast zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi wraz z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, do zadań własnych gminy należy prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określonych w Narodowym Programie Zdrowia.

Działania prowadzone są w oparciu o Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Pile na lata 2022-2025, którego źródło finansowania stanowią środki finansowe pochodzące z dochodów budżetu gminy z opłat za wydanie i korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Celem głównym programu jest zintegrowane przeciwdziałanie uzależnieniom.

Cel główny w roku 2023 realizowano w obszarach:

- profilaktyki uniwersalnej – adresowanej do wszystkich;
- profilaktyki selektywnej – adresowanej do grup o podwyższonym ryzyku wystąpienia problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, w tym narkotyków i NSP (nowych środków psychotropowych - dopalaczy);
- profilaktyki wskazującej – adresowanej do grup lub osób, które wykazują symptomy problemów;
- terapii – obejmującej osoby wymagające specjalistycznej pomocy w związku z uzależnieniem;
- rehabilitacji – realizacja programu readaptacji poprzez wsparcie psychologiczne, socjalne i społeczne oraz wspieranie działalności środowisk abstynenckich.

W dokumencie zaprezentowano najważniejsze działania wynikające z zadań przyjętych w programie, wraz z opisem merytorycznym, efektami, wskaźnikami i przykładowymi kosztami, realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile oraz inne instytucje i podmioty.

Zadania realizowane w ramach gminnego programu

Zadanie 1. Edukacja zdrowotna i profilaktyka uzależnień (uniwersalna, selektywna, wskazująca) realizowana zgodnie z wynikami badań naukowych (w tym epidemiologicznych) oraz dobrą praktyką w dziedzinie przeciwdziałania uzależnieniom

1.1 Prowadzenie w szkołach zajęć w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom

1.	„Bezpieczna szkoła”	Program profilaktyczno-edukacyjny realizowany w placówkach oświatowych przez Komendę Powiatową Policji w Pile we współpracy z Kuratorium Oświaty w Pile oraz Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Pile.
2.	„Dopalacze niszczą życie”	Program realizowany przez Komendę Powiatową Policji w Pile mający na celu przeciwdziałanie zagrożeniom wynikającym ze stosowania dopalaczy.
3.	„Dwie strony sieci”	Projekt skierowany do młodzieży z ostatnich klas szkoły podstawowej i pierwszych klas szkół ponadpodstawowych, informujący i edukujący w zakresie bezpieczeństwa w sieci. Realizatorem działań była Komenda Powiatowa Policji w Pile.

1.2 Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych, w tym kampanii edukacyjnych, dotyczących ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP oraz uzależnień behawioralnych dla mieszkańców i ich otoczenia.

Realizacja kampanii profilaktycznych:

1.	„Postaw na rodzinę”	Promocja solidarności międzypokoleniowej, pomoc w budowaniu prawidłowych relacji rodzinnych, zachęcenie do wspólnego spędzania czasu jako czynnika chroniącego w profilaktyce uzależnień, zaakcentowanie roli rodziny w procesie kształtowania nawyków i osobowości dzieci.
2.	„Dopalacze. Powiedz STOP!”	Kampania mająca na celu edukację i poszerzenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie problematyki dopalaczy i ich negatywnego działania.
3.	„Stop uzależnieniom behawioralnym”	Kampania mająca na celu uświadomienie dzieciom i młodzieży zagrożeń wynikających z uzależnień behawioralnych. Zwrócenie uwagi, że są one tak samo groźne, jak uzależnienie od substancji psychoaktywnych.
4.	„Otwórz się na pomoc”	Filmy interaktywne oraz poradniki poświęcone problemowi uzależnienia od alkoholu i dopalaczy. Filmy opowiadają prawdziwe historie dzieci borykających się z opisanymi problemami. Linki do filmów oraz poradniki zostały przekazane do wszystkich szkół podstawowych.
5.	„Co za dużo to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”	Kampania mająca na celu informowanie o rodzajach uzależnień behawioralnych oraz ich następstwach indywidualnych i społecznych.
6.	„Napoje energetyczne, papierosy i e-papierosy, podgrzewacze tytoniu. Negatywne konsekwencje spożywania i używania”	Materiały edukacyjno-informacyjne dla uczniów i ich rodziców, zawierające informacje o składzie wymienionych produktów, konsekwencjach ich zażywania oraz obowiązujących przepisach prawnych.

1.3 Prowadzenie grup samopomocowych

Przy Punkcie Konsultacyjnym funkcjonowała 1 grupa samopomocowa dla mieszkańców Ośrodka Wsparcia działającego w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile – uczestnikami byli dorośli mieszkańcy mający szeroko rozumiany problem związany z nadużywaniem bądź uzależnieniem od substancji psychoaktywnych. Grupa odbyła 24 spotkania, w których udział wzięło 7 uczestników.

1.4 Działania edukacyjne skierowane do kierowców

Realizacja kampanii profilaktycznych poprawiających bezpieczeństwo w ruchu drogowym

1.	„Myślę i jeżdżę trzeźwo”	Kampania mająca na celu poprawę świadomości kierowców oraz bezpieczeństwo na drogach. Działania prowadzone przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Pile, w tym we współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Ruchu Drogowego w Pile, dla osób uczestniczących w kursach przygotowujących do egzaminu na prawo jazdy. Celem działań było przybliżenie przyszłym kierowcom tematyki konsekwencji wynikających z kierowania pojazdem w stanie nietrzeźwości i/lub po zażyciu substancji psychoaktywnych.
2.	„Przeciw pijanym kierowcom”	Kampania ukierunkowana na poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym, wykształcenie nawyku nieprowadzenia samochodu pod wpływem alkoholu. Kampania obejmowała zakup i dystrybucję materiałów w formie: ulotek, zawieszek, broszur, plakatów.
3.	„Pilskie drogi bez promili”	Program profilaktyczny skierowany do mieszkańców gminy Piła, który miał charakter wydarzeń

	profilaktycznych, zorganizowanych w atrakcyjnych lokalizacjach na terenie miasta. Uczestnicy (około 150 osób), skorzystali z symulatora dachowania, poznali wpływ substancji psychoaktywnych na reakcję kierowcy, obejrzeni 2 wystawy. Program został zrealizowany przez organizację pozarządową (Fundacja Prodriver w Tarnowie) z dotacji uzyskanej od gminy Piła.
--	---

Koszty realizacji działań w ramach zadania 1	
Zajęcia w szkołach dla ponad 500 uczniów	693,15 zł
3 kampanie informacyjno-edukacyjne	34 563,00 zł
24 spotkania grupy samopomocowej dla 7 uczestników	2 160,00 zł
Działania poprawiające bezpieczeństwo w ruchu drogowym	26 310,50 zł

Zadanie 2. Monitorowanie i badania problematyki związanej z sytuacją epidemiologiczną w zakresie używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i NSP, spożywania alkoholu

2.1 Monitorowanie problematyki uzależnień w oparciu o dane zastane

Monitoring prowadzono poprzez analizę danych gromadzonych przez:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile;
- Komendę Powiatową Policji w Pile;
- Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile

oraz diagnozy przeprowadzane w szkołach podczas realizacji programów zalecanych w ramach „Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego”.

Zadanie 3. Edukacja kadr (w tym szkolenia) uczestniczących w realizacji zadań z zakresu profilaktyki uzależnień

3.1 Podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy

1.	„Uzależnienia behawioralne wśród dzieci i młodzieży”	Szkolenie w formie warsztatowej dla pracowników pomocy społecznej, oświaty, kuratorów, przedstawicieli ochrony zdrowia.
2.	„Komunikacja z rodzicem i dzieckiem w rodzinie z problemem uzależnień”	Szkolenie w formie warsztatowej dla pracowników pomocy społecznej, oświaty, kuratorów, przedstawicieli ochrony zdrowia.
3.	„Terenowa praca ze sprzedawcami”	Szkolenie dla właścicieli i personelu w punktach sprzedaży alkoholu – przeszkolono osoby w 49 punktach w Pile. W ramach szkolenia przedstawiono aktualne przepisy dotyczące sprzedaży i podawania alkoholu, zasady wydawania i cofania zezwoleń, konsekwencje moralne i prawne nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.
4.	„Zrozumieć uzależnienie. (Nie) oczywiste aspekty pracy z osobą z problemem uzależnienia w kontekście przemocy domowej”	Szkolenie w formie warsztatowej skierowane do pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile, w szczególności pracowników działu pomocy specjalistycznej.

Koszty realizacji działań w ramach zadania 3

4 szkolenia dla 99 uczestników	14 922,00 zł
--------------------------------	--------------

Zadanie 4. Poszerzanie i udoskonalanie oferty oraz wspieranie programów profilaktyki o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w szczególności zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego

Wdrażane przez gminę programy profilaktyczne są weryfikowane w ramach „Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego”, który działa na poziomie krajowym od 2010 r. i jest realizowany we współpracy trzech instytucji: Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii.

W ramach systemu dokonywana jest ocena programów z obszarów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień i programów profilaktyki innych zachowań problemowych (ryzykownych) dzieci i młodzieży. Są to programy o potwierdzonej skuteczności profilaktycznej, badane pod kątem spełnienia standardów, czyli szczegółowych wymagań odnoszących się do jakości programu jako całości, a także poszczególnych etapów jego realizacji.

4.1 Realizacja programów z obszaru profilaktyki uniwersalnej skierowanych do dzieci i młodzieży

1.	Archipelag Skarbów	Program realizowany w 4 szkołach ponadpodstawowych, ukierunkowany na ograniczenie wczesnych kontaktów seksualnych dzieci i młodzieży, ograniczenie picia alkoholu, używania narkotyków i dopalaczy, ograniczenie natężenia przemocy rówieśniczej.
2.	Unplugged	Program realizowany w 5 szkołach podstawowych w ramach Roczno programu współpracy miasta Piły z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi

		działalność pożytku publicznego na rok 2023. Celem programu jest ograniczenie używania substancji psychoaktywnych – tytoniu, alkoholu, narkotyków oraz ograniczenie rozwoju intensywności używania, tj. przejścia od fazy używania eksperymentalnego do fazy używania problemowego.
--	--	---

Koszty realizacji działań w ramach zadania 4	
2 programy rekomendowane w 9 szkołach dla 724 uczniów, 60 nauczycieli, 164 rodziców	64 800,00 zł

Zadanie 5. Poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i ich rodzin

5.1 Działania animatora podwórkowego

Program Działań Profilaktycznych – Animator Podwórkowy realizowany w okresie od czerwca do października przez **2 animatorów**. Zorganizowano **22 spotkania dla 35 dzieci**. Animacja czasu wolnego polegała na organizowaniu aktywności sportowych oraz gier i zabaw podwórkowych, z użyciem różnych pomocy metodycznych, np. chust animacyjnych, tuneli, plansz do gier.

5.2 Prowadzenie Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i członków rodzin oraz osób dotkniętych przemocą w rodzinie

Punkt Konsultacyjny prowadził działalność skierowaną do wszystkich mieszkańców Piły, w szczególności do osób będących w kryzysie, uzależnionych od

alkoholu i innych środków odurzających, członków rodzin osób uzależnionych, doświadczających przemocy, stosujących przemoc.

W Punkcie można było skorzystać z pomocy następujących specjalistów: specjaliści ds. terapii uzależnień, 2 psychologów, 2 pedagogów.

Zrealizowano **2040 konsultacji indywidualnych**, z których skorzystało **641 osób**, w tym:

Konsultacje specjalistów z uwzględnieniem problemu:

	Terapeuta ds. uzależnień	Pedagog	Psycholog	Łącznie konsultacji
Problem alkoholowy	412	518	331	1261
Problem narkotykowy	57	71	20	148
Współuzależnienie	150	262	219	631
Łącznie konsultacji	619	851	570	2040

5.3 Realizowanie zorganizowanych zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży w szkołach i placówkach wsparcia dziennego (finansowanie wynagrodzeń, materiałów do prowadzenia zajęć, posiłków dla dzieci)

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile koordynował pracę **10 świetlic**, zlokalizowanych w **9 szkołach państwowych**. Zajęcia prowadzone były przez **25 wychowawców**. Dzieciom zapewniono posiłek. Świetlice funkcjonowały w następujących szkołach podstawowych:

- Szkoła Podstawowa nr 1 w Pile, ul. Staromiejska 11;
- Szkoła Podstawowa nr 2 w Pile, ul. Roosevelta 12 i Bydgoska 23;
- Szkoła Podstawowa nr 3 w Pile, Brzozowa 4;
- Szkoła Podstawowa nr 4 w Pile, Grabowa 18;
- Szkoła Podstawowa nr 5 w Pile, Kujawska 18;
- Szkoła Podstawowa nr 6 w Pile, Żeromskiego 41;
- Szkoła Podstawowa nr 7 w Pile, Wojska Polskiego 45;

- Szkoła Podstawowa nr 11 w Pile, Królowej Jadwigi 2;
- Szkoła Podstawowa nr 12 w Pile, Lelewela 140.

Świetlice zostały wyposażone w artykuły biurowe, materiały plastyczne, gry i specjalistyczną literaturę z zakresu kształtowania kluczowych kompetencji u dzieci i młodzieży.

5.4 Organizowanie i wspieranie działań służących promocji zdrowego stylu życia, z uwzględnieniem aktywności kulturalnej i sportowej dzieci i młodzieży

Organizacja wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży z terenu Piły z uwzględnieniem działań profilaktycznych		
1.	Salezjańskie Stowarzyszenie Wychowania Młodzieży – Piła	Dwutygodniowa półkolonia letnia z programem profilaktycznym dla 30 dzieci
2.	Stowarzyszenie Taneczne „Nie bój się marzyć”	Dwutygodniowa półkolonia letnia z programem profilaktycznym dla 30 dzieci
3.	Uczniowski Klub Sportowy MARIO	Dwutygodniowa półkolonia letnia z programem profilaktycznym dla 20 dzieci
4.	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Oświatowo-Wychowawczych im. Teresy Kras w Lublinie	10-dniowa kolonia letnia z programem profilaktycznym dla 50 dzieci
Organizacja działań dla dzieci i młodzieży promujących zdrowy styl życia, połączonych z oddziaływaniem terapeutycznym mającym na celu ograniczenie podejmowania zachowań ryzykownych		
1.	Stowarzyszenie „Rozwojowi”	Organizacja Pilskiego Festiwalu Gier, Fantastyki i Technologii Informatycznych Pilkon 2023. Podczas Festiwalu zorganizowano warsztaty przeciwdziałania uzależnieniom.
2.	Akcja Humanitarna „Życie” – Piła	Konkurs plastyczny pt. „Młodzież kontra przemoc”, w ramach kampanii „TO boli mocniej” dla 267 dzieci w 9 szkołach podstawowych.

3.	Klub „Capoeira” – Piła	1. Cykl 25 warsztatów z zakresu capoeira dla 119 uczestników (dzieci, młodzieży i dorosłych). 2. Cykl 20 warsztatów z zakresu akrobatyki dla 381 uczestników – dzieci i młodzieży.
4.	Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Wielkopolska Hufiec Piła	„Harcerskie ferie z profilaktyką” – cykl zajęć sportowo-rekreacyjnych, profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży.
5.	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Antoniego w Pile	1. Wyjazd młodzieży na zimowisko w Krakowie w oparciu o program wychowawczo-profilaktyczny. 2. Cykl spotkań dla młodzieży „Ku wolności i dojrzałości ludzkiej”, mających na celu zdobycie wiedzy i umiejętności ważnych dla prawidłowego stylu życia bez uzależnień.
6.	Fundacja „Fucco”	Zorganizowanie warsztatów samoobrony „Aktywna pewność siebie”.
7.	Pilski Klub Modelarzy Lotniczych	Zorganizowanie 18 warsztatów z zakresu modelarstwa lotniczego; uczestnicy wzięli także udział w zawodach aeroklubu.
Prowadzenie placówki wsparcia dziennego		
1.	Akcja Humanitarna „Życie” – Piła	Prowadzono placówkę wsparcia dziennego w formie podwórkowej dla 15 dzieci. Zajęcia prowadzone były w przestrzeni publicznej terenu Piły.

5.5 Organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin

Program Profilaktyczny „Festiwal rekreacji” – realizowany na poziomie profilaktyki uniwersalnej, ukierunkowanej na całą populację dzieci i młodzieży, bez względu na stopień indywidualnego ryzyka występowania problemów uzależnień. Celem głównym programu jest ograniczenie spożywania alkoholu i zażywania substancji

psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Realizację zadań zawartych w Programie koordynują przedstawiciele następujących instytucji, wdrażających poszczególne działania:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile;
- Wydział Oświaty, Kultury i Sportu Urzędu Miasta Piły;
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pile;
- Komenda Powiatowa Policji w Pile;
- Regionalne Centrum Kultury „Fabryka Emocji”.

Działania realizowane przez Wydział Oświaty, Kultury i Sportu Urzędu Miasta Piły		
1.	„Graj dzieciaku!”	Cykl spotkań w świetlicach szkolnych, mających na celu przeprowadzenie turniejów gier planszowych, w czasie których dzieci mogły wspólnie spędzić czas oraz wzmocnić relacje interpersonalne. W działaniu wzięło udział 9 szkół, w zajęciach wzięło udział 454 uczniów.
2.	„Apetyt na zdrowie”	Działanie w zakresie promowania zdrowego i aktywnego stylu życia. W szkołach podstawowych zorganizowano 30 spotkań z dietetykiem, wzięło w nich udział 700 uczniów.
3.	„Śmiało odkrywaj świat”	Cykl warsztatów z zakresu nauk przyrodniczych, w trakcie których uczniowie szkół podstawowych mieli możliwość zdobycia wiedzy teoretycznej oraz podjęcia inspirujących wyzwań. Uzupełnieniem warsztatów była impreza pod nazwą Festiwal nauki, w trakcie której młodzi odkrywcy prezentowali swoje doświadczenia.
4.	„Lego Education”	Zajęcia dla najmłodszych dzieci, wprowadzające w świat umiejętności konstrukcyjnych i kodowania, realizowane w 3 przedszkolach.
Łącznie zorganizowano 4 działania dla 1261 dzieci, wydatkowano 331 094, 75 zł		

Działania realizowane przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pile		
1.	„Aktywna Rodzina”	Cykl imprez sportowo-rekreacyjnych połączonych z piknikiem oraz biegami rodzinnymi.
2.	„Wakacyjna Akademia Tenisa Ziemnego”	Zajęcia rekreacyjno-sportowe dla dzieci.
3.	„Wakacyjna Akademia Piłki Nożnej”	
4.	„Festiwal SUP bezpiecz- nie nad wodą”	Zajęcia rekreacyjno-sportowe (sporty wodne) połączone z działaniami edukacyjnymi w formie punktu profilaktycznego.
Łącznie zrealizowano 4 działania dla 3200 osób, wydatkowano 109 024,31 zł		

Działania realizowane przez Regionalne Centrum Kultury „Fabryka Emocji”		
1.	„Moda na planszówki”	Warsztaty obejmujące malowanie figurek do gier oraz naukę gry w planszówki.
2.	„Punkt konsultacyjny połączony z warsztatami teatrów i teatrzyków ulicznych dla dzieci”	Punkt umożliwiający skorzystanie ze wsparcia specjalisty profilaktyki uzależnień, organizowany na terenie miasta podczas imprez, połączony z warsztatami teatrów i teatrzyków ulicznych dla dzieci.
3.	„Warsztaty taneczno – muzyczne”	Zajęcia mające na celu inspirowanie dzieci i młodzieży do aktywnego trybu życia, w tym; <ul style="list-style-type: none"> • „Tańczyć każdy może”, • „Zajęcia muzyczne”.
4.	„Warsztaty rozwoju zainteresowań”	Zajęcia mające na celu inspirowanie do aktywnego spędzania czasu wolnego, rozwijanie zainteresowań oraz kształtowanie umiejętności społecznych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • „Warsztaty filmowe”, • „Warsztaty edukacyjne z wiedzy o ziemi i kosmosie”, • „Warsztaty edukacyjno-kulinarne”.
5.	„Warsztaty integracyjne taneczno-ruchowe”	Zajęcia integracyjne realizowane w trzech blokach: <ul style="list-style-type: none"> • „Joga”,

		<ul style="list-style-type: none"> • „Taniec kowbojski”, • „Zumba dla dzieci”.
6.	„Artystyczne warsztaty kreatywne”	<p>Warsztaty rozwoju zainteresowań realizowane w następujących blokach tematycznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Warsztaty kreatywne”, • „Malowanie na koszulkach”, • „Malowanie na torbach”, • „Sekretne szkatułki”, • „Drewniane obrazki”, • „Las w słoiku”, • „Eksperymenty naukowe”, • „Warsztaty nowoczesna komunikacja społeczna”, • „Warsztaty iluzji”.
7.	„Zimowy Festiwal Rekreacji 2023”	<p>Działania mające na celu integrację rodzin i pogłębianie więzi międzypokoleniowych, realizowane w następujących blokach tematycznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Warsztaty Podhalańskie”, • „Warsztaty taneczne”, • „Warsztaty teatralne”, • „Warsztaty edukacyjne z wiedzy o zwierzętach”, • „Warsztaty wokalnno- muzyczne”, • „Warsztaty bębniarskie”, • „Warsztaty kulinarne”, • „Lunapark”, • „Międzypokoleniowe animacje rekreacyjne”.
<p>Łącznie zrealizowano 7 działań dla 6000 osób, wydatkowano 348 989,84 zł</p>		

5.6 Wspomaganie działalności organizacji pozarządowych realizujących programy profilaktyczne w świetlicach, klubach i innych miejscach organizujących czas wolny dzieci i młodzieży w ich środowisku lokalnym i podczas wyjazdów

Realizator	Kwota dotacji	Opis zadania
Zadanie. Organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży z uwzględnieniem działań profilaktycznych		
Salezjańskie Stowarzyszenie Wychowania Młodzieży w Pile	36 490,18 zł	Opis w pkt. 5.4
Stowarzyszenie Taneczne „Nie bój się marzyć” w Pile	27 448,52 zł	Opis w pkt. 5.4
Uczniowski Klub Sportowy MARIO w Pile	22 102,64 zł	Opis w pkt. 5.4
Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Oświatowo-Wychowawczych im. Teresy Kras w Lublinie	82 800,41 zł	Opis w pkt 5.4
Zadanie. Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w obszarze profilaktyki uzależnień i zachowań ryzykownych		
Stowarzyszenie „Lawendowe Wzgórza” w Szczecinku	30 000,00 zł	Opis w pkt 4.1
Fundacja Prodriver w Tarnowie „Piłskie drogi bez promili”	18 500, 00 zł	Opis w pkt 1.4
Zadanie. Organizacja działań promujących zdrowy styl życia połączonych z oddziaływaniem profilaktycznym mającym na celu ograniczenie podejmowania zachowań ryzykownych		
Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Wielkopolska	5 000,00 zł	Opis w pkt 5.4
Fundacja Fucco w Lesznie	4 900,00zł	Opis w pkt 5.4
Piłski Klub Modelarzy Lotniczych w Pile	4 000,00 zł	Opis w pkt 5.4
Klub Capoeira w Pile	16 300,00 zł	Opis w pkt 5.4
Stowarzyszenie Rozwojowi.pl	7 000,00 zł	Opis w pkt 5.4
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Antoniego w Pile	13 000,00 zł	Opis w pkt 5.4
Akcja Humanitarna „Życie” w Pile	10 000,00	Opis w pkt 5.4
Zadanie. Prowadzenie placówki wsparcia dziennego		
Akcja Humanitarna „Życie” w Pile	14 470 ,00zł	Opis w pkt 5.4

5.7 Finansowanie remontów, adaptacji, modernizacji, zakupów inwestycyjnych itp. w celu dostosowania warunków bazy lokalowej do potrzeb wynikających z realizacji Programu

W 2023 r. nie podejmowano tego typu działań.

Koszty realizacji działań w ramach zadania 5	
22 spotkania z 2 animatorami podwórkowymi dla 35 dzieci	31 086,40 zł
Prowadzenie Punktu Konsultacyjnego – 2040 konsultacji indywidualnych, z których skorzystało 641 osób	421 757,38 zł
Zajęcia socjoterapeutyczne realizowane przez 25 wychowawców w 9 szkołach prowadzących 10 świetlic dla 100 dzieci	467 635,29 zł
Organizacja wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży z programem profilaktycznym dla 130 osób	168 841,75 zł
Organizacja działań dla dzieci i młodzieży służących promocji zdrowego stylu życia, z uwzględnieniem aktywności kulturalnej i sportowej	75 670,00 zł
Organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin – Program „Festiwal rekreacji” dla 10 461 osób	789 108,90 zł
Realizacja przez organizacje pozarządowe programów profilaktycznych w świetlicach, klubach i innych miejscach organizujących czas wolny dzieci i młodzieży	270 909,11 zł

Zadanie 6. Zwiększenie dostępności i podniesienie jakości specjalistycznej pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie

6.1 Poradnictwo psychologiczne dla rodzin z problemem przemocy w rodzinie

Poradnictwo psychologiczne w powyższym zakresie było świadczone przez psychologów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile w ramach obowiązków służbowych. Udzielono 205 porad, których odbiorcami było 16 osób doświadczających przemocy oraz 8 osób stosujących przemoc.

6.2 Inicjowanie, wspieranie oraz realizacja działań informacyjno-edukacyjnych, w tym kampanii społecznych z obszaru przemocy

1.	„19 dni Przeciwko Przemocy i Krzywdzeniu Dzieci i Młodzieży”	Ogólnopolska kampania realizowana przez pierwszych 19 dni listopada, której celem jest budowanie świata wolnego od przemocy. W ramach kampanii zaprojektowano ulotki i plakaty, które były dystrybuowane w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia, policji, wymiaru sprawiedliwości. Zapewniono także telefoniczne dyżury specjalistów: psychologa i specjalistów pracy socjalnej.
2.	„Przemoc BOLI”	Ogólnopolska kampania poruszająca temat przemocy rówieśniczej oraz cyberprzemocy. Kampania była realizowana poprzez dystrybucję plakatów.
3.	„Reaguj na przemoc”	Ogólnopolska kampania realizowana we współpracy z Komendą Powiatową Policji w Pile, której celem było zapewnienie osobom doświadczającym przemocy, świadkom i osobom stosującym przemoc niezbędnych informacji dotyczących możliwych form wsparcia, miejsc, w których udzielana jest pomoc, roli telefonu zaufania,

		zadań Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”. Kampania była realizowana przez cały rok.
4.	„Po stronie mocy, przeciwko przemocy”	Ogólnopolska kampania mająca na celu uświadomienie, że przemoc to nie tylko fizyczne znęcanie się nad innymi, lecz także nękanie psychiczne czy dokuczanie. Kampania była realizowana poprzez zakup i dystrybucję ulotek, plakatów i gadżetów.
5.	„TO boli mocniej”	Lokalna autorska kampania mająca na celu podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy domowej, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy psychicznej. Zaprojektowano i wydano: plakat, informator i ulotki, które dystrybuowano na terenie gminy.
6.	„Przemocy -Nie! Pomocy-Tak!”	Lokalna kampania zainicjowana przez Zespół Interdyscyplinary realizowana poprzez dystrybucję materiałów informacyjnych.
7.	„Przemoc to niemoc”	Ogólnopolskie kampanie informacyjno-edukacyjne w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, realizowane przez Gminę Piła w 2023 r.
8.	„Stop przemocy”	
9.	„Jestem po to, by pomagać”	

6.3 Podejmowanie działań skierowanych do osób stosujących przemoc, w tym w formie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Zrealizowano **Program korekcyjno-edukacyjny** skierowany do osób stosujących przemoc domową, opierający się na oddziaływaniach edukacyjnych, terapeutycznych oraz socjalizacyjnych, służących rewalidacji postaw i zachowań uważanych za krzywdzące. Program był realizowany w okresie od marca do czerwca 2023 r. oraz od września do grudnia 2023 r., wzięło w nim udział 30 uczestników.

6.4 Organizowanie superwizji dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zorganizowano superwizję indywidualną, w której wzięło udział 4 specjalistów pracujących z rodzinami dotkniętymi przemocą – pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile. Superwizja umożliwia pełniejsze spojrzenie na pracę z klientem i przeżywane w niej trudności, zarówno dzięki wiedzy i doświadczeniu superwizora, jak i perspektywie pozostałych uczestników. Możliwe staje się aktywne poszukiwanie nowych sposobów rozumienia klienta, rozwiązanie dylematów etycznych i omówienie doboru oddziaływań. Uczestnicy analizują osobiste postawy wobec osób doświadczających przemocy i osób stosujących przemoc oraz własne przekonania na temat zjawiska przemocy.

6.5 Organizowanie szkoleń dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

1.	„Rozpoznawanie symptomów przemocy psychicznej i podejmowanie interwencji”	Szkolenie realizowane przez Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, mające na celu podniesienie kompetencji specjalistów pracujących z dziećmi w obszarze przeciwdziałania przemocy. W szkoleniu uczestniczyło 35 osób . Program obejmował informacje z zakresu przemocy psychicznej: formy przemocy psychicznej, diagnozowanie, podejmowanie interwencji, postępowanie w sytuacji podejrzenia przemocy psychicznej wobec dziecka.
----	---	--

Koszty realizacji działań w ramach zadania 6	
205 porad psychologicznych dla osób/rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej	realizacja w ramach obowiązków służbowych
Realizacja 9 kampanii	17 340,30 zł
Program korekcyjno-edukacyjny dla 30 osób stosujących przemoc domową	40 800,00 zł
Superwizja indywidualna dla 4 osób	6 800,00 zł
Szkolenie dla 35 osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej	9 000,00 zł

Zadanie 7. Redukcja szkód, leczenie, rehabilitacja i reintegracja społeczna osób uzależnionych i ich bliskich

7.1 Zapewnienie dostępu do bezpłatnej pomocy dla osób uzależnionych, spożywających alkohol ryzykownie i szkodliwie oraz członków ich rodzin, a także dla osób dotkniętych przemocą

Bezpłatną pomoc w powyższym zakresie realizowano w Punkcie Konsultacyjnym.
- opis w Zadaniu 5 pkt 2.

7.2 Zwiększanie dostępności specjalistycznych świadczeń w zakresie leczenia uzależnienia, w tym dla członków rodzin z problemem alkoholowym

Zadanie skierowane do osób i rodzin z problemem uzależnienia od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych, oraz do osób współuzależnionych, realizowane było przez Stowarzyszenie MONAR. 102 osoby uczestniczyły łącznie w 284 konsultacjach indywidualnych. Terapia odbywała się w oparciu o integracyjną psychoterapię uzależnień i współuzależnienia.

7.3 Integracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez dofinansowanie Centrum Integracji Społecznej i Klubu Integracji Społecznej

Jedną z form pomocy udzielanej osobom bezrobotnym jest skierowanie tych osób do **Klubu Integracji Społecznej (KIS)** lub **Centrum Integracji Społecznej (CIS)**, których zadaniem jest świadczenie usług służących reintegracji społecznej i zawodowej osób długotrwale bezrobotnych, bezdomnych, niepełnosprawnych, uzależnionych, chorych psychicznie, zwalnianych z zakładów karnych oraz uchodźcom.

W KIS, w formie **8 projektów socjalnych**, realizowany był **Program aktywizacji zawodowej i społecznej osób uzależnionych**. Celem działań było wzmacnianie motywacji do leczenia i utrzymywania abstynencji oraz wzrost poziomu wiedzy i umiejętności związanych z profilaktyką uzależnień w kontekście podejmowania działań zmierzających do podjęcia i utrzymania zatrudnienia.

1.	„Pułapka”	Zajęcia kształtujące prawidłowe postawy wobec zażywania substancji psychoaktywnych oraz problemu uzależnienia.
2.	„Błędne koło”	Zajęcia podnoszące umiejętności społeczne niezbędne do zapobiegania problemom uzależnienia.
3.	„Przejmij kontrolę”	Zajęcia służące zdobyciu wiedzy oraz kształtowaniu prawidłowej postawy wobec uzależnień behawioralnych.
4.	„Zawodowcy”	Zajęcia przygotowujące do poszukiwania pracy.
5.	„Uwierz w siebie”	Zajęcia kształtujące pozytywny wizerunek i samoocenę.
6.	„Odkryj swój potencjał”	Warsztaty motywujące do samorozwoju i doskonalenia.
7.	„Alternatywa KIS”	Zajęcia integracyjno-edukacyjno-rekreacyjne kształtujące postawy ekologiczne i prozdrowotne, edukacja w zakresie pozytywnych postaw wychowawczych i popularyzacja
8.	„Eko aktywni i kreatywni”	form aktywnego spędzania czasu wolnego.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile zaopiniował i skierował do CIS **20 osób**, z czego program rozpoczęło **12**.

7.4 Wspieranie działalności środowisk abstynenckich

Zadanie skierowane do osób borykających się z chorobą alkoholową i podejmujących działania w kierunku uzyskiwania i utrzymywania abstynencji obejmowało organizowanie spotkań, grup wsparcia i mitingów. Realizatorem zadania było Piłskie Stowarzyszenie Klub Abstynencki „Kotwica”. Wsparciem obejmowano około 102 osoby tygodniowo. Dla osób uzależnionych oraz ich rodzin organizowano spotkania integracyjne, w tym wyjazdowe.

W 2023 r. w Punkcie Konsultacyjnym opracowano i dystrybuowano informator z danymi teleadresowymi poradni leczenia uzależnień, mitingów, oddziałów detoksykacyjnych działających w najbliższej okolicy.

Koszty realizacji działań w ramach zadania 7	
Prowadzenie Punktu Konsultacyjnego (2040 konsultacji indywidualnych dla 641 osób)	421 757,38 zł
Realizacja przez Stowarzyszenie MONAR terapii w formie 284 konsultacji indywidualnych dla 102 osób	40 000,00 zł
Integracja zawodowa i społeczna w KIS 71 osób	2 715,18 zł
Wsparcie Piłskiego Stowarzyszenia Klub Abstynencki „Kotwica”	30 000,00 zł
Opracowanie i dystrybucja informatora dla osób/rodzin z problemem alkoholowym	599,99 zł

Zadanie 8. Wdrożenie i upowszechnianie standardów i procedur profilaktyki, diagnozy oraz terapii FASD zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej

8.1 Realizacja szkoleń z zakresu FASD dla różnych grup zawodowych realizujących zadania z zakresu profilaktyki

Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych jest ogólnym terminem opisującym całe spektrum skutków rozwojowych, występujących u potomstwa matek pijących alkohol w trakcie ciąży. Skutki te obejmują zaburzenia rozwoju fizycznego, umysłowego, zachowania i uczenia się; mogą trwać przez całe życie.

Polski Instytut FASD przeprowadził dla 15 osób, w tym pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile oraz członków rad pedagogicznych w Pile, **szkolenie pt. „Brak systemowej pomocy dla dzieci z FASD i ich rodzin – jak poradzić sobie z takim wyzwaniem?”**.

Koszty realizacji działań w ramach zadania 8	
Szkolenie w zakresie FASD dla 15 osób	4 470,00 zł

Zadanie 9. Kształcenie personelu medycznego w zakresie umiejętności rozpoznawania wzorów picia i podejmowania interwencji wobec pacjentów pijących alkohol ryzykowanie i szkodliwie oraz na temat FASD

9.1 Działania edukacyjne skierowane do personelu medycznego w zakresie FASD

W 2023 r. wspierano lekarzy rodzinnych w ramach profilaktyki FASD. Zakupiono i przekazano do 10 pilskich poradni lekarzy rodzinnych 20 książek (2 tytuły), dotyczących wyżej wymienionej tematyki.

Ponadto dystrybuowano ulotki, broszury i plakaty.

Koszty realizacji działań w ramach zadania 9	
Materiały informacyjno-edukacyjne w zakresie FASD dla 10 poradni lekarzy rodzinnych	1 340,30 zł

Zadanie 10. Zmniejszanie dostępności fizycznej i ekonomicznej alkoholu

10.1 Ograniczenie sprzedaży alkoholu w pobliżu szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych oraz obiektów kultu religijnego

Zadanie realizowane zgodnie z uchwałą Nr LIV/704/18 Rady Miasta Piły z dnia 26 czerwca 2018 r. w sprawie ustalenia maksymalnej liczby zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz zasad usytuowania miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych na terenie miasta Piły.

Maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych określona uchwałą		
Poza miejscem sprzedaży	W miejscu sprzedaży	Ogółem
465	230	695
Aktualna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych		
Poza miejscem sprzedaży	W miejscu sprzedaży	Ogółem
423	161	584
Liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych wydanych w 2023 r.		
Poza miejscem sprzedaży	W miejscu sprzedaży	Ogółem
95	40	135

Zadanie 11. Zwiększanie skuteczności w przestrzeganiu prawa w zakresie produkcji, dystrybucji, sprzedaży, reklamy, promocji oraz spożywania napojów alkoholowych

11.1 Wdrożenie działań z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych, w tym edukacyjnych, skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych

W 49 punktach sprzedaży alkoholu przeprowadzono szkolenie dla właścicieli i personelu: „Terenowa praca ze sprzedawcami”. Po przeprowadzonym szkoleniu opracowano diagnozę w zakresie sprzedaży napojów alkoholowych na terenie miasta Piły

Koszty realizacji działań w ramach zadania 11	
Szkolenie dla sprzedawców alkoholu wraz z opracowaniem diagnozy	5 450,00 zł

Zadanie 12. Zapewnienie działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile powoływana jest przez Prezydenta Miasta Piły na podstawie art. 41 ust. 3 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi. W jej skład wchodzi osoby reprezentujące różne instytucje i zawody, m. in. pracownicy MOPS, ochrony zdrowia, policji, straży miejskiej, prawnicy oraz urzędnicy pracujący w obszarze spraw społecznych oraz wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

12.1 Szkolenie członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile

W 2023 r. nie przeprowadzono szkoleń dla członków komisji.

12.2 Wynagradzanie członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile liczyła 13 członków.

12.3 Ponoszenie kosztów przeprowadzania badań oraz wydawania opinii przez biegłych sądowych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu wobec osób skierowanych przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile

Na badania przez biegłych sądowych skierowano 40 osób, wydano 40 opinii w tych sprawach.

12.4 Ponoszenie kosztów sądowych w postępowaniu o zobowiązanie do podjęcia leczenia w obszarze uzależnień od alkoholu

Do Sądu Rejonowego w Pile skierowano 42 sprawy.

12.5 Organizowanie posiedzeń Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile

Zorganizowano 10 posiedzeń Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile.

12.6 Organizowanie posiedzeń Zespołu ds. Leczenia Odwykowego

Zespół ds. Leczenia Odwykowego działa w strukturze Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile, składa się z 4 osób, podejmuje czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego.

Działania	Liczba
Posiedzenia	184
Przyjęte wnioski	184
Sprawy skierowane do Sądu Rejonowego w Pile	42
Sprawy, w których orzeczono obowiązek leczenia odwykowego	37

Osoby skierowane na badanie przez biegłych sądowych	61
Osoby, którym wydano opinię w przedmiocie uzależnienia od alkoholu	40

Koszty realizacji działań w ramach zadania 12	
Wynagrodzenie za 10 posiedzeń 13 członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile	6 176,00 zł
Opłaty za wydanie przez biegłych 40 opinii w przedmiocie stwierdzenia uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego	24 000,00 zł
Koszty sądowe w postępowaniu o zobowiązanie do podjęcia leczenia	3 814,76,00 zł
Wynagrodzenie za 184 posiedzenia 4 członków Zespołu ds. Leczenia Odwykowego	137 150,00 zł

EFEKTY PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ

W ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Pile na lata 2022-2025, w 2023 r. osiągnięto następujące efekty:

- wzrost umiejętności społecznych dzieci i młodzieży, w tym umiejętności współpracy w grupie, zwiększenie samoświadomości dziecka w zakresie uczuć i emocji oraz mocnych stron, zwiększenie potrzeby aktywności fizycznej i dbania o zdrowie, umiejętności nawiązywania prawidłowych relacji społecznych, przewidywania konsekwencji własnych działań i zachowań, poznanie i rozwinięcie zainteresowań, wzrost motywacji do nauki i doświadczenie powodzenia szkolnego;
- zwiększenie świadomości społecznej na temat problematyki uzależnień, symptomów zażywania środków psychoaktywnych, zapobiegania czy opóźniania inicjacji zachowań ryzykownych;

- rozpowszechnianie informacji o dostępnych formach pomocy;
- poprawa potencjału integracji rówieśniczej i międzypokoleniowej poprzez wspieranie działań promujących trzeźwy i bezpieczny sposób spędzania czasu przez dzieci, młodzież i całe rodziny;
- wzrost wiedzy w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej;
- podniesienie kompetencji przedstawicieli służb pracujących w obszarze profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej;
- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i specjalistycznego wsparcia;
- poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- wzrost współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze profilaktyki i rehabilitacji uzależnień.